

Duygularla İnfertilite: Olgu Sunumu

Safiye AĞAPINAR ŞAHİN¹, Gülseren DAĐLAR²

¹Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Ebelik Bölümü, Erzurum

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Ebelik Bölümü, Sivas

Geliş Tarihi / Received
08.10.2018

Kabul Tarihi / Accepted
01.11.2018

Yayın Tarihi / Published
31.12.2018

Özet: İnfertilitenin bireylerin psikolojisi üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar infertilitenin kadın /aile/eşler arası boyutunu incelemektedir. Olgumuzda infertilite sorunu yaşayan 33 yıllık evli bir kadının psikolojik etkilenimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Duygu değişimlerine yönelik uygun değerlendirmeler yapmanın; bireylere verilecek danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin içeriğini belirlemede de yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Anahtar kelimeler: İnfertilite, psikoloji, danışmanlık.

Infertility With Emotional Aspect: Case Report

Abstract: Infertility has important effects on the psychology of individuals. The studies have examined the female / family / inter-wife dimension of infertility. In our case, psychological effects of a 33-year-old married woman with infertility problem have been tried to be revealed. We believe that making appropriate evaluations for the change of emotion will be useful in determining the content of the counseling and education services to be given to individuals.

Key Words: Infertility, psychology, consultancy

Sorumlu yazar: **Safiye AĞAPINAR ŞAHİN**

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Ebelik Bölümü, Erzurum

e-mail: pinarsaf@gmail.com

GİRİŞ

İnfertilite, sosyal ve psikolojik etkileri olan bir sorundur (9). İnfertilite etkisinin bir sonucu olan stres, depresyon ve anksiyete infertil bireylerde çok sık karşımıza çıkan psikolojik sorunlar arasındadır (4). Yapılan çalışmalarda infertilitenin psikolojik etkileri ve infertil kadının/çiftin/ailenin etkilenimleri saptanmaya çalışılmaktadır. Bu etkilenimlerden özellikle umutsuzluk (3, 5, 11, 12), eşler arası uyum (3, 12, 15), korku, anksiyete ve kaygı (9) üzerinde durulmaktadır. Çalışmaların sonuçları; yaş, evlilik süresi ve infertilite süresi

arttıkça infertiliteden olumsuz etkilenimlerin arttığını (11,16), ilkokul mezunu, gelir düzeyi düşük ve sosyal güvencesi olmayanların etkilenimlerinin daha kötü/olumsuz yönde olduğunu (16) göstermektedir. Bu nedenle infertil kadının/çiftin yaşadığı psikososyal etkilenimin belirlenmesi ve uygun yaklaşımda bulunulması önemlidir (10). Özellikle infertilite tedavisi sürecinde eşler arası uyumun ve psikososyal etkilenimlerinin bilinmesi kadının ve çiftlerin tedaviye uyumunu kolaylaştırabilmektedir (15).

Yaşamsal etkileri olduğu bilinen infertilitenin kadın üzerindeki psikolojik etkilerini ortaya çıkarmanın tedavi ve eşlerarası uyumu artırmada etkili olabileceği hem infertil kadın ve ailesi hem de bu alanda çalışanlarda farkındalık oluşturabileceği ve dikkatlerin infertilitenin psikososyal yönüne çekilmesi amacıyla yola çıkılarak bu olgu sunumunu yapmayı amaçladık. Bu olgu sunumunda uzun yıllar infertilite tanısı ile mücadele eden, yapılan tüm tedavilere rağmen hiç gebelik yaşayamayan/anne olamayan bir kadının yaşadığı duygusal durum ve psikolojik değişimlere infertil bir kadın perspektifinden bakmanın bireye özgü değerlendirebilmelere yararı olabileceğine vurgu yapılması adına son derece önemlidir.

Olguda kadının haklarının korunması için görüşmeye başlamadan önce görüşmenin yapılma amacına yönelik açıklamalar yapılarak "Aydınlatılmış Onam" ilkesi, görüşmeden ortaya çıkan bilgilerin gizli tutulacağı belirtilerek "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması" ilkesi, görüşmeye gönüllü katılmak isteyip istemediğinin sorulması ile de "Özerkliğe Saygı" ilkesini de içeren etik ilkeleri yerine getirmeye özen gösterilmiştir. Olgumuzdan görüşme sonuçlarının yayınlanabileceğine ilişkin yazılı onam belgesi de 29.06.2018 tarihinde alınmıştır

Görüşmede Akyüz ve ark. (2008)'nın geliştirdiği, geçerlik ve güvenilirliğini yaptığı, 21 maddelik "İnfertilite Etkilenme Ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçeğin

1.,2.,3.,4.,5.,6.,8.,9.,10.,12.,13.,14.,15.,19.,21.

maddeleri; ev ortamında kadına sorulmaya başlanmış ve verdiği cevaplardan psikolojik etkilenimi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Görüşme yaklaşık bir saat sürmüş olup özellikle kadının kendini rahat hissetmesini sağlamak amacıyla kendi evinde yapılmıştır. Kadının kişisel bilgilerini içeren (yaş, eğitim durumu, medeni hali,

menarj yaşı, evlenme yaşı, tedaviye başlama zamanı) sorular ve ölçeğe ait sorular sorulmuştur. Görüşmede olgumuza sorulan ölçek maddeleri şunlardır;

1. Kendimi dünyada tek başına kalmış gibi hissediyorum
2. Kendimi arkadaşlarımla ve ailemin dışına itilmiş hissediyorum
3. Sıkıntılı olduğumda çevremde başvurabileceğim kişiler vardır
4. Artık direnme ve mücadele etme gücüm kalmadı
5. Kendimi işe yaramaz hissediyorum
6. Kendimi sağlıksız hissediyorum
8. Yaptığım hiçbir işten zevk alamıyorum
9. Son zamanlarda kendimi hep yorgun hissediyorum
10. Eskiye göre kendime daha çok bakıyorum
12. Çocuk sahibi olma konusunda bana soru sorulmasını istemiyorum
13. Eşimle çocuk sahibi olamama konusunda rahatlıkla konuşuruz.
14. Çocuklu ailelerle kolaylıkla arkadaşlık edebilirim
15. Çevremdeki insanların çocuk sahibi olamama konusunda beni suçladığını düşünüyorum
19. Eşimin beni eskisi kadar sevmediğini düşünüyorum
21. Eşim eskisinden daha çok üstüme düşüyor

OLGU SUNUMU

Olgumuz 49 yaşında 33 yıllık evli, ilkokul mezunu olup uzun yıllar infertilite tedavisi gördüğünü ifade etmiştir. Eşi memur olduğu için sık tayin yapılmasından dolayı değişik illerde (Afyon, Erzurum, Konya, Edirne) tedavileri yapılmıştır. 11 yaşında menarş yaşayan olgumuz 16 yaşında evlenmiş, evlendikten kısa bir süre sonra (1 yıl sonra) tedaviye başlamıştır. Tedaviye erken başlama sebebini ise eşinin ailesi olduğunu ifade

eden olgumuz kayınvalidesinden eşinin küçük kardeşinin de infertil olduğunu öğrenmesi ve ailenin kısa sürede kendilerinden çocuk sahibi olma beklentilerinin olduğunu hissetmesi olarak ifade ediyor. Olgumuz hissettiği bu yoğun baskı sonucunda eşi ile tedaviye karar vermiş ve infertil kelimesi ile ilk kez muayene sonrası karşılaşmıştır.

İnfertil kelimesini çift başlangıçta bir hastalık olarak algılamış ama sonraları bu kelimenin halk arasındaki anlamını kavradıkça bu tanıyı ve kısır yargısını taşımak ağır gelmeye başlamıştır. Kısırlık ifadesi, yaşanan tedavi süreci boyunca yakın çevrelerinin kullandıkları bir kelime olmuştur.

1. Kısırlık ifadesi ile ilgili olarak uzun süre boyunca yaşadıkları duyguları olgumuz şu şekilde ifade etmektedir.

....Kimi zaman eşimin ailesi beni birileriyle tanıştırtırken ismim yerine çocuğu olmayan gelin.....gibi ifadeler kullanıyorlar ve bu da benim kendimi değersiz, önemsiz, bir hiç gibi hissettiriyor...artık kalabalık ortamlara girmek istemiyorum... beni en çok üzen durumlardan birini bir kurban bayramında yaşadım. Eltim kesilen kurbanın benim gibi kısır olduğunu söylediği andan itibaren her Kurban Bayramı'nda bu olayı yeniden yaşıyorum. Artık eş dost toplantılarında yapılan kısır isimli yiyeceği bile sevmeme rağmen yiyemiyorum.

İnfertilitenin en çok kendini psikolojik yönden etkilediğini, eşi ile uyumlu bir beraberliklerinin olduğunu, birbirilerini daha çok sevdiklerini ve diğer eşlere göre birbirlerine daha bağlı

olduklarını, psikolojik anlamda sadece eşinin yanında kendini değerli ve önemli hissettiğini, ağladığı zamanlarda eşinden destek aldığını belirtiyor.

2. Olgumuz yaşadığı duyguları ve kendini nasıl hissettiğini şöyle ifade etmektedir.

Kendimi fazlalık, işe yaramaz gibi hissediyorum. Çocuğum olmadığı için yaşamaya hakkım yok diye düşünüyorum. Özürlü bir kişi, eksik bir yanım varmış hissine kapılıyorum. "Çocuğun niye olmuyor?", "şu şekilde davransaydın olurdu", "küçük yaşta evlenmeseydin olurdu" gibi sözler beni toplum dışına itilmiş gibi hissettiriyor.

Eşi dışında destek aldığı kişilerin; annesi ve kız kardeşleri olduğunu, özellikle annesinin desteğinin anlamlı olduğunu, çevresindeki diğer kişilerin kendisine destek olmaktan çok eleştirdiklerini ve önerilerde bulduklarını..... "çocuğun neden olmuyor? senden küçüklerin hep var", "mahalle ebesine git" gibi önerilerde bulduklarını ifade ediyor.

İnfertilite tedavisi ile ilgili olarak tıbbi tedavinin yanı sıra bitkilerden faydalandığını, mahalle ebelerine gittiğini, mahalle ebelerinin ve komşu kadınların söylediği bitkileri kullandığını

hatta bir komşusunun söylemi ile gaz yağı bile içtiğiniifade ediyor. Olgumuz kullandığı bu geleneksel yöntemlerden dolayı şimdi mide problemi yaşadığını ekliyor. Kullandığı hormon ilaçlarından dolayı çok fazla kilo aldığını, yüz bölgesi ve diğer bölgelerde aşırı tüylenmelerinin olduğunu kendini beğenmediğini ifade ediyor. Çevresinden bedeni ile ilgili eleştiriler geldikçe rahatsız olduğunu, bu durumun içine kapanmasına, toplumdan uzaklaşmasına neden olduğunu anlatıyor.

3. Yaşadığı bu sıkıntılar ile baş edebilmek için yaptıklarını ve şu anki psikolojisini ise şu şekilde ifade etmektedir.

Eskiden elişi yapardım..Bebek kıyafetleri yapar sandıkta saklardım...Şimdi onların hepsini dağıttım. Başkalarının bebeklerine kıyafetler yapmaya başladım.... Bunlar bana zevk veriyordu...ama şu an el işi, ev işi hiçbir şey bana zevk vermiyor..yaşamak için yaşıyorum...kendimi halsiz ve yorgun hissediyorum...yaşam için enerjim yok gibi...artık sağlık sorunlarımla ilgileniyorum, eskiden sadece bir bebeğim olsun isterken şimdi sağlık problemlerimin ortadan kalkmasını istiyorum. Eskiden keşke çocuğum olsa da sağlığım yerinde olmasa diyordum....ama sağlık olmadan hiçbir şey olmuyormuş. Bunu fark ettim....

4.Olgumuz gelişen bu sağlık problemlerine karşı eşinin tutumunu ve desteğini ise şu şekilde ifade etmektedir.

Eşim benim sağlığıma odaklandığı için bu konuları sürekli konuşuyoruz ...Hatta bana sağlıklı olmamızın çocuk sahibi olmamızdan daha önemli olduğunu telkin ediyor ...Ben çevredekilerin sorun kimdeydi....niye olmadı gibi sorularını sorun ederken eşim beni psikolojik olarak rahatlatıyor.

5. İnfertil olmanın çevresindeki kişiler ile iletişimini nasıl etkilediğini ve kendini nasıl algıladığını şöyle ifade etmektedir.

Çocuk sevgim hiç bitmediği için çocuklu ailelerle görüşüyorum....ama bazı ailelerin çocuk sahibi olmayan kişilerin çocuklarına nazar değer korkusu ile benden uzaklaştırmaları seçici davranmama sebep oluyor... Yada bazı aileler kucağıma aldığım çocuklarına sanki bulaşıcı hastalığım varmış bulaşacakmış gibi davranışları olanlarla görüşmüyorum....

6. Eşi ile ilgili duygularını şu şekilde anlatmaktadır.

Eşim beni çocuğumuz olmaması ile ilgili hiçbir zaman suçlamadı aksine destek oldu. Eşimin bana karşı çok ilgili olması benimde eşime karşı ilgimi artırdı... Sağlığımın daha önemli olduğunu hissettirmesi beni mutlu ediyor... Sevgimi daha da artırıyor. Ama zaman zaman düşünüyorum keşke çocuk sahibi olsaydık onu da ben mutlu etseydim. Kendimden çok eşimin mutlu olmasını isterdim. Hep onun mutlu olması hayali ile yaşadım. Her tedavi sonrası eşim ve ben gebelik testinin negatif olması sonucu ile karşılaştık ve bu durum bizi eczaneden alınan testlere yöneltti evde biz bakıyorduk. Artık çocuk sahibi olmak gibi bir hayalimiz, umudumuz kalmadığı için sadece yaşadığımız sağlık problemlerine yöneldik.

TARTIŞMA

İnfertilite tıbbi, psikolojik ve sosyal açıdan problem oluşturan, kültürel, dinsel, sınıfsal yönleri de olan bir kriz durumudur (13). Bu sorunu yaşayan bireylerde özellikle psikolojik açıdan değişimler yaşanabilir.

Olgumuzda da psikolojik etkilenim boyutunun yüksek olduğunu düşündüren ifadeler kullanılmıştır. "Bebek kıyafetleri yapar sandıkta saklardım. Şimdi onların hepsini dağıttım.

Başkalarının bebeklerine kıyafetler yapmaya başladım. Bunlar bana zevk veriyordu ama şu an el işi, ev işi hiçbir şey bana zevk vermiyor. Yaşamak için yaşıyorum. Kendimi değersiz, önemsiz, bir hiç gibi hissettiriyor. Artık kalabalık ortamlara girmek istemiyorum. " ifadeleri bir kohort çalışmasında kadınların bu stresle baş edebilmek için verdikleri aktif kaçınma başa çıkma (gebe kadınlar ve çocuklar ile bir arada bulunmaktan kaçınma) tepkileri ile benzerlik göstermektedir (14).

Olgumuz yaşanan duygu değişimlerini şu şekilde bize aktarıyor. "Kendimi fazlalık, işe yaramaz gibi hissediyorum. Çocuğum olmadığı için yaşamaya hakkım yok diye düşünüyorum. Özürlü bir kişi, eksik bir yanım varmış hissine kapılıyorum. "Çocuğun niye olmuyor?", "şu şekilde davransaydın olurdu", "küçük yaşta evlenmeseydin olurdu" gibi sözler beni toplum dışına itilmiş gibi hissettiriyor....olgumuz psikolojik etkilenimler yaşıyor". Psikolojik açıdan yardım alamadığını, sadece tedaviye ağırlık verildiğinden bahsediyor. Psikolojik sorunlar azaltıldığında tedavi başarısı da artabilir (8). İnfertil çiftlere zamanında destek ve danışmanlık sağlayabilmek için psikososyal müdahaleler rutin uygulamaya alınmalıdır (2). Psikolojik sorunların yönetimi önemlidir. Bilişsel grup terapilerini inceleyen çalışmalarda bu tür terapilerin psikolojiye olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (8). Benzer şekilde yapılan meta analiz sonuçlarında da psikolojik müdahalelerin infertilite tedavisi alan çiftlerin psikolojik sorunlarını azaltma ve gebelik oranlarını artırmada etkisi olduğu sonuçları mevcuttur (7). Psikolojik müdahaleler; psikologlar, danışmanlar ve psikoterapistler tarafından verilirken, eğitim müdahaleleri hemşire, ebe ve doktorlar tarafından sağlanır (17). Tüm bu sonuçlardan hareketle infertilite sorunu yaşayan bireylerin gerekli desteği sağlık hizmeti veren bu konuda uzman sağlık görevlilerinden alması önemlidir.

Sonuç olarak; yaşamsal bir kriz olan infertiliteyi psikolojik açıdan değerlendirmek; tedavi başarısını artırmak ve evlilik uyumunu sağlamak açısından yararlı olacaktır. Ayrıca yaşanan duyguları ortaya çıkarmakta bireyleri daha iyi anlamamıza yardımcı olması adına son derece önemlidir.

Çıkar çakışması beyanı: Yazarlar, bu yazının hazırlanması ve yayınlanması aşamasında herhangi bir çıkar çakışması olmadığını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- 1. Akyüz A, Gürhan N, Bakır B. (2008):** Development and Validation of an Infertility Distress Scale. TAF Prev Med Bull; 7(6):469-476.
- 2. Chow KM, Cheung MC, Cheung IKM. (2016):** Psychosocial interventions for infertile couples: a critical review. Journal of Clinical Nursing; 25: 2101-2113.
- 3. Çetişli NE, Ören ED, Kaba F. (2018):** İnfertil Çiftlerde Çift Uyumu ve Umutsuzluk. ACU Sağlık Bil Derg; <https://doi.org/10.31067/0.2018.81>.
- 4. Deka PK, Sarma S. (2010):** Psychological Aspect of İnfertility. British Journal of Medical Practioners; 3(3):a336.
- 5. Dereli Yılmaz S, Kızılkaya Beji N, Serdaroğlu, H. (2016):** Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics ;2(3):46-50.
- 6. Egelioğlu Cetişli N, Top Ören, ED, Kaba F. (2018):** İnfertil Çiftlerde Çift Uyumu ve Umutsuzluk. ACU Sağlık Bil Derg; <http://doi.org/10.31067/0.2018.81>.
- 7. Frederiksen Y, Farver-Vestergaard I, Grønhøj Skovgård N, Ingerslev HJ, Zachariae R. (2015):** Efficacy of psychosocial interventions for psychological and pregnancy outcomes in infertile women and men: a systematic review and meta-analysis. BMJ Open; 5:e006592. doi: 10.1136/bmjopen-2014-006592.
- 8. Göcek Yorulmaz E, Tekinsav Sütcü S. (2016):** İnfertilitede bilişsel davranışçı grup terapilerinin etkililiği: sistematik gözden geçirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar; 8: 144-156.
- 9. Hasanpoor- Azghdy SB, Masoumeh Simbar C, Vedadhir A. (2014):** The emotional psychological consequences of infertility among infertile women seeking treatment: Results of a qualitative study. Iran J Reprod Med; 12 (12): 131-138.
- 10. Karaca A, Ünsal G. (2012):** İnfertilitenin Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri ve Psikiyatri

Hemşiresinin Rolü. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi-
Journal of Psychiatric Nursing; 3(2):80-85.

11. Keskin Gümüş AB. (2014): İnfertilite:
Umutsuzluk Perspektifinden Bir İnceleme.
Psikiyatri Hemşireliği Dergisi- Journal of
Psychiatric Nursing; 5(1):9-16.

**12. Keskin G, Bilge A, Baykal Akmeşe Z, Karaca
Saydam B. (2012):** İnfertilite Tedavisi Gören
Kadınların Depresyon, Umutsuzluk ve Evlilik
Uyumlarındaki Değişimin Değerlendirilmesi. Sted;
21(2):53-59.

**13. Özçelik B, Karamustafaloğlu O, Özçelik A.
(2007):** İnfertilitenin psikolojik ve psikiyatrik
yönü. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 8:140-148.

**14. Schmidt L, Holstein BE, Christensen U,
Boivin J. (2005):** Communication and coping as
predictors of fertility problem stress: cohort study
of 816 participants who did not achieve a delivery
after 12 months of fertility treatment. Hum
Reprod; 20: 3248-56.

15. Şen E, Bulut S, Şirin A. (2014): Primer İnfertil
Kadınlarda Eşler arası Uyumun İncelenmesi. F.N.
Hem. Derg; 22 (1): 17-24.

16. Ünal S, Kargın M, Akyüz A. (2010): İnfertil
Kadınları Psikolojik Olarak Etkileyen Faktörler.
TAF Prev Med Bull; 9(5):481-486.

**17. Verkuijden J, Verhaak C, Nelen WLDM,
Wilkinson J, Farquhar C. (2016):** Psychological
and educational interventions for subfertile men
and women. Cochrane Database of Systematic
Reviews; 3:CD011034.

Not: Dergimiz editörlerinden olan ve makalenin 2.
isim yazarı araştırmacı, makalenin değerlendirme
sürecinde müdahil olmamıştır.